

Förberedelserna inför övergången till år 2000

Så gott som alla svenska finansinstitut har uppfyllt kraven på förberedelser och beredskapsplanering inför år 2000. Även om det ligger på de enskilda institutens ansvar att förbereda sig inför övergången, har Riksbanken arbetat internt och externt för att betalningssystemet och dess beståndsdelar ska fungera utan allvarliga störningar över millennieskiftet. Under den andra hälften av 1999 har finansinstitut och myndigheter riktat sin uppmärksamhet mot frågor rörande likviditet och beredskapsplanering. Riksbankens beredskapsplanering syftar till att säkerställa att tjänster av vital betydelse för betalningssystemet, t.ex. pantsättning av värdepapper, kommer att fungera.

Likviditeten i banksystemet under millennieskiftet

Omfattande tester och förberedelser har gjorts för att en så friktionsfri övergång som möjligt till 2000 ska ske. Allt talar för att de finansiella marknaderna kommer att fungera som vanligt under övergången. Icke desto mindre förbereder sig institut och myndigheter i Sverige och utomlands för att hantera de problem som skulle kunna uppstå som resultat av tekniska problem vid årsskiftet eller av ändrat beteende hos allmänheten eller marknadsaktörerna.

En fråga som diskuterats är om det finns risk för att bankerna runt årsskiftet kan drabbas av ett likviditetsunderskott och i så fall hur de ska hantera det. Osäkerhet om tillgång till likviditet under millennieskiftet har inneburit att en del finansiella institut och företag i såväl Sverige som utomlands har ökat sitt innehav av likvida tillgångar och har upprättat terminskontrakt för att få låna över millennieskiftet.

Ett sätt att kvantifiera likviditetspremien vid millennieskiftet är att beräkna den så kallade butterflyspreaden över årsskiftet. Utgångspunkten för beräkningen är räntan på decembers tremånaders ter-

minskontrakt, med andra ord den förväntade tremånadersräntan på ett lån som löper över årsskiftet. Eftersom detta kontrakt innebär tillgång till likviditet över övergångsperioden, bör dess ränta återspegla likviditetspremien. Genomsnittet av räntan på septemberkontraktet 1999 och marskontraktet 2000 dras ifrån räntan på decemberkontraktet för att beräkna spreaden. Genomsnittet av räntorna på dessa kontrakt bör avspegla marknadens förväntningar på ränteutvecklingen men eftersom dessa kontrakt inte löper över millennieskiftet bör de inte innehålla risk förknippad med millennieskiftet. Därmed kan butterflyspreaden ge en indikation på storleken på den riskpremie som är förknippad med millennieskiftet. Butterflyspreaden i Sverige har följt samma utveckling som butterflyspreadarna i andra länder. De ökade över sommaren för att falla igen i september. I Sverige föll butterflyspreaden till 4 räntepunkter; att jämföras med genomsnittet under den senaste 12-månaders perioden på 11 räntepunkter.

Spreadarna har minskat i samband med att marknadsaktörer har fått information om att den finansiella sektorn har avslutat förberedelserna inför millennieskiftet och fått större förtroende för likvidi-

tetsituationen i banksystemet. Banksystemet som helhet kan drabbas av likviditetsunderskott om allmänheten ökar sin efterfrågan på sedlar i samband med millennieskiftet och bankerna inte har tillräckligt med säkerheter för att låna motsvarande belopp i Riksbanken. En ökad sedelefterfrågan är den enda orsaken till att banksektorn som helhet kan sakna likviditet och måste finansiera sig i Riksbanken.

Banker som har tillgång till Riksbankens betalningssystem, RIX-systemet, har rätt att automatiskt låna så mycket som de behöver mot säkerhet. Andra finansinstitut kan i sin tur låna från dessa banker. Den totala mängden värdepapper som kan pantsättas i Riksbanken är relativt stabil och har under de senaste fyra åren uppgått till ungefär 1700 miljarder

kronor. Banksektorns kassabehållning plus dess innehav av värdepapper som kan pantsättas inom betalningssystemet har i genomsnitt legat omkring 200 miljarder kronor under de senaste två åren. Vanligtvis pantsätter bankerna värdepapper värda omkring 50 miljarder kronor i Riksbanken som säkerhet för intradagsupplåning i RIX-systemet.

Riksbanken har öppnat kommunikationskanaler med centralbankerna i de länder där svenska banker har filialer eller dotterföretag. Detta kommer att underlätta ett eventuellt tillhandahållande av likviditet för dessa enheter om problem i infrastrukturen skulle göra det svårt för bankerna att själva klara det.

FÖRBEREDELSENA INOM DEN SVENSKA FINANSIELLA SEKTORN

I sin rapport till regeringen den 30 september 1999 gjorde Finansinspektionen bedömningen att förberedelsearbetet i de finansiella företagen har fortskridit på ett tillfredsställande sätt under året och att det därför inte är sannolikt att allvarliga störningar inom den finansiella sektorn kommer att uppstå i samband med millennieskiftet. Finansinspektionen fick i juni 1998 i uppdrag av regeringen att övervaka förberedelserna inom den finansiella sektorn.

I sitt arbete har Finansinspektionen riktat in sig på två grupper av finansinstitut. Den första gruppen består av 15 prioriterade institut, varav 6 är försäkringskoncerner, 5 är bankkoncerner och 4 är institut inom områdena börs, clearing och betalningsförmedling. Den andra gruppen består av institut som bedöms ha en medelstor påverkan på det finansiella systemet i samband med millennieskiftet. Finansinspektionens övervakning har omfattat institut som tillsammans har en marknadsandel på över 99 procent.

Finansinspektionen kunde i sin rapport bekräfta att de prioriterade instituten hade uppfyllt tillsynskraven på förberedelser inför år 2000. De institut som har en medelstor inverkan på det finansiella systemet var på god väg att fullborda sina förberedelser före utgången av oktober månad.

En stor del av Finansinspektionens arbete under

sommaren och hösten var inriktat på finansinstitutens beredskapsplanering. Institutet ålades att uppfylla de tillsynskrav som utarbetats på beredskapsplanering, vilka följer de standarder som fastställts av Baselkommittén för banktillsyn (*Basel Committee on Banking Supervision*) och *Joint Year 2000 Council*. Finansinspektionen bekräftar att de prioriterade finansiella instituten har beredskapsplaner som uppfyller kraven. De institut som har en medelstor påverkan på det finansiella systemet hade redan tillfredsställande beredskapsplaner eller förväntades ha sådana före utgången av oktober månad. Denna bedömning baseras på rapporter från särskilt förordnade revisorer som granskade befintliga planer per den 30 juni. Planerna utgår från en analys av år 2000-relaterade risker för institutens affärsverksamhet. De innehåller dessutom beredskapsåtgärder för att hantera funktionsstörningar i interna system, hos en motpart eller i samhällets infrastruktur, t.ex. elförsörjningen. Samtliga planer innehåller slutligen en beredskapsorganisation med den personal som krävs för både verksamhetsrelaterade och tekniska frågor. En del av utbildningsinsatsen och tester av beredskapsplaner återstår dock.

Finansinspektionen fortsätter att övervaka instituten för att säkerställa att inget händer som kan påverka deras beredskap inför millennieskiftet.

Millennieskiftet och privatkunderna

Allmänhetens efterfrågan på sedlar i samband med millennieskiftet är betydelsefull för banksystemets likviditet och allmänhetens förtroende för det finansiella systemet inverkar på beslutet om hur många sedlar de väljer ta ut. Saklig information om millennieskiftet och om den finansiella sektorns förberedelser spelar en avgörande roll för att allmänheten skall känna förtroende för det finansiella systemet.

Styrelsen för psykologiskt försvar har undersökt allmänhetens syn på millennieskiftet under 1999. Den senaste undersökningen gjordes under augusti.⁴² Andelen undersökta som inte tror att millennieskiftet kommer att medföra några problem alls, vare sig för dem själva eller för samhället, var 41 procent. Undersökningen visar att majoriteten av den svenska allmänheten, 74 procent, har mycket stort eller ganska stort förtroende för att bankväsendet kan klara av problem kring millennieskiftet. Det är endast 16 procent som tror att bankerna eller bankomaterna kan drabbas av problem vid millennieskiftet. Förtroendet har successivt stärkts under året (se figur 4:1).

Både Riksbanken och bankerna har tillhandahållit information för att informera kunderna om

millennierelaterade dataproblem, hur banksektorn har förberett sig för dessa och myndigheternas arbete. I Riksbankens broschyr *Dina pengar försvinner inte vid millennieskiftet* förklaras vilka åtgärder bankerna har genomfört för att säkerställa kundernas kontoinformation och att de normala betalningsmetoderna för konsumenterna kommer att fungera som vanligt. Denna information har också spridits i tal och artiklar.

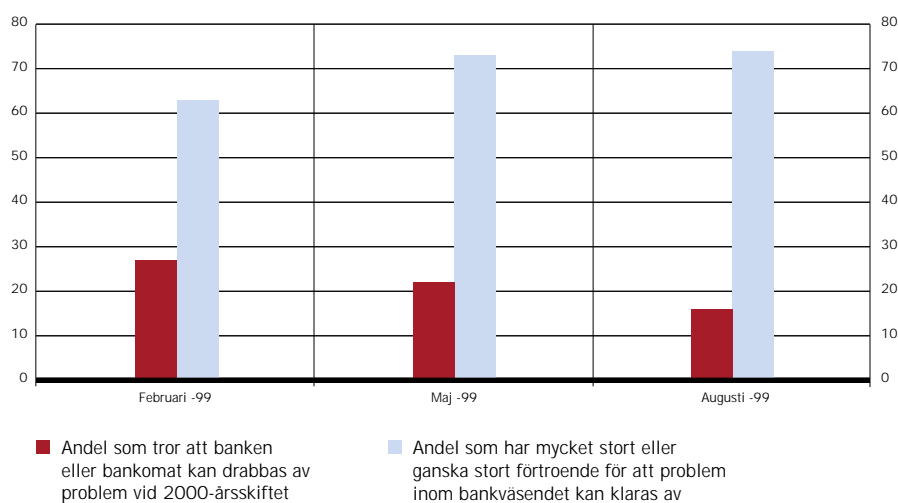
Riksbanken och Finansinspektionen har för avsikt att under den kritiska perioden i slutet av året hålla allmänheten underrättad och omedelbart offentliggöra information om eventuella problem.

Riksbanken och Finansinspektionen har för avsikt att under den kritiska perioden i slutet av året hålla allmänheten underrättad och omedelbart offentliggöra information om eventuella problem.

Riksbanken och bankerna förväntar sig att kontantuttagen under julhelgen 1999 kommer att vara något större än tidigare år. Kontantuttagen är alltid stora under denna period och i år kan den stigande kon-

42 Styrelsen för psykologiskt försvar, *Medborgare, myndigheter och medier om år 2000-frågan (Y2K), september 1999.*

Figur 4:1.
Allmänhetens syn på bankväsendet i samband med millennieskiftet.
Procentandel

Källa: Styrelsen för psykologiskt försvar, *Medborgare, myndigheter och medier om Y2K-September 1999.*

sumtionen i kombination med millenniefirandet skapa ett ökat behov av kontanter. Alla institut som är inblandade i tillhandahållandet av kontanter förbereder sig för en sådan ökning. Huvudansvaret för att allmänheten ska ha tillgång till de sedlar som efterfrågas ligger hos bankerna.

För att tillgodose ett ökat uttag av kontanter måste Riksbanken tillhandahålla en tillräcklig mängd sedlar och mynt och genom PSAB se till att kontanterna distribueras dit de behövs. En rimlig bedömning är att varje hushåll kan komma att öka sitt uttag med ett par extra tusenlappar vilket motsvarar ungefär 10 miljarder kronor. Som beskrevs i den senaste stabilitetsrapporten uppgår värdet på sedlarna, både de i lager och de i cirkulation, till 170 miljarder kronor, vilket är mer än tillräckligt för att täcka eventuella ytterligare kontantuttag. Bankernas likviditet uppgår till ungefär 200 miljarder kronor (se föregående avsnitt), vilket innebär att bankerna kan klara av ökade uttag.

Finansinspektionen har övervakat testerna och beredskapsplaneringen när det gäller Bankgirot och Postgirot. Båda dessa system uppfyller kraven på interna och externa tester samt beredskapsplanering. Detta tillsammans med god tillgång på sedlar gör att det inte förväntas uppstå några allvarliga problem med allmänhetens betalningar.

Finansmarknaderna och millennieskiftet

De svenska finansmarknaderna förväntas fungera som vanligt kring millennieskiftet. Marknadsaktörer har emellertid länge förväntat att handeln kommer att vara något mindre än den brukar vara vid ett årsskifte. Samtal som Riksbanken har haft med de viktigaste marknadsaktörerna tyder på att de har en realistisk uppfattning om de typer av problem som kan uppstå i samband med millennieskiftet och att de arbetar för att säkerställa friktionsfria transaktioner och god marknadslikviditet. En indikation att marknaderna har förtroende för den finansiella sektorns förberedelser för millennieskiftet är nedgången

i den så kallade butterflyspreaden (se figur 4:2).

Aktörer både på valutamarknaderna och penningmarknaderna överväger förändringar i rutiner och avtal för att minska trycket på clearing- och avvecklingssystem. Några enkla rutiner, som att pappersarbetet utförs korrekt och i tid så att korrigeringar eller eftersläpande arbete inte behöver hanteras under den kritiska perioden, kommer att bidra till att minska avvecklingsflödena. Aktörerna på valutamarknaden har enats om att minska volymerna när det gäller avistahandeln under veckorna kring årsskiftet. Dessutom har man träffat en överenskommelse om att terminskontrakt som ingås under 1999 och som normalt skulle avvecklas i början av januari kommer att avvecklas den 14 januari. Dessa anpassningar kommer inte att påverka marknadernas övergripande funktion och kunderna kommer att kunna delta i alla transaktioner som de önskar under denna period. På penningmarknaden är det av yttersta vikt att upprätthålla marknadslikviditet. Aktörerna kommer att försöka minska avvecklingsvolymerna, men samtidigt upprätthålla likviditet i handeln.

För att marknader ska fungera utan störningar måste aktörernas datorsystem kunna fungera tillsammans och klara av alla steg i transaktionskedjan från handelsavslut till avveckling. Det är särskilt viktigt att de transaktioner som behövs för att bedriva penningpolitik och justera likviditeten fungerar smidigt. Riksbanken har tillsammans med en grupp stora marknadsaktörer inventerat de datorsystem som är nödvändiga för de olika momenten i väsentliga transaktioner för att bedöma behovet av ytterligare tester.⁴³ Inventeringen visade att alla viktiga transaktioner och system redan har testats. Därmed finns det ingen anledning att tro att störningar uppstår i dessa centrala transaktioner.

Beredskapsplanering

Det finns ingen anledning att förvänta sig några betydande problem i samband med millennieskiftet. Mindre funktionsstörningar i datorsystem som har

betydelse för det finansiella systemet inträffar emellertid då och då, även om allmänheten normalt inte är medveten om dem. Liknande störningar kan naturligtvis även inträffa under millennieskiftet. Finansinstitut utformar och testar rutinmässigt beredskapsplaner för att hantera problem i sina datorsystem. I samband med millennieskiftet måste dessa planer utvidgas för att kunna hantera problem som inträffar samtidigt på flera institut eller på flera marknader, liksom problem inom den allmänna infrastrukturen som elförsörjning och telekommunikation.

Finansmarknadernas funktion är naturligtvis beroende av att telefonlinjer och elförsörjning fungerar. Enligt oberoende granskningar av dessa sektorer som 2000-delegationen gjort bör den finansiella sektorn kunna räkna med en fungerande infrastruktur under övergången.

Finansinspektionen förordnade särskilda revisorer som skulle granska beredskapsplanerna hos alla viktiga finansinstitut före den 30 juni 1999. Finansinspektionen kan bekräfta att alla institut där funktionsstörningar skulle få betydande konsekvenser för det finansiella systemet har beredskapsplaner som kommer att uppfylla tillsynskraven före utgången av oktober månad 1999.

För att allt ska fungera som vanligt under övergången till år 2000 är det viktigt att Riksbankens betalningssystem, RIX-systemet, kan avveckla betalningar och tillhandahålla likviditet. Målet för Riksbankens beredskapsplan är att det finansiella systemet ska kunna tillhandahålla betalningstjänster i tillräcklig omfattning även om det skulle uppstå operativa problem. Detta innebär att Riksbanken måste vara beredd att åtgärda problem i RIX-systemet och mildra eller begränsa omfattningen av eventuella problem i de deltagande bankerna.

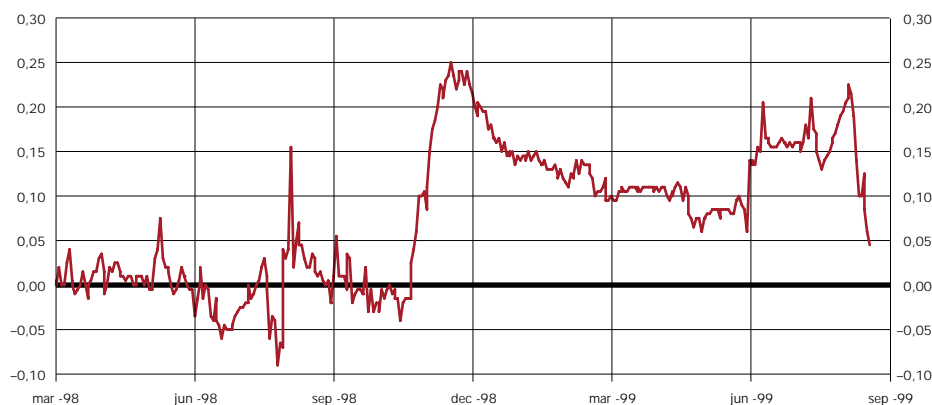
Målet för Riksbankens beredskapsplan är att det finansiella systemet ska kunna tillhandahålla betalningstjänster i tillräcklig omfattning även om det skulle uppstå operativa problem.

Beredskapsplanen för RIX-systemet har utformats för att omfatta alla eventualiteter, från funktionsstörningar hos en större aktör till elavbrott hos Riksbanken. Om problem skulle uppstå, kommer aktörerna att kunna registrera betalningar på datorer på Riksbanken som drivs med reservkraft. I värsta fall kan clearing utföras manuellt. Riksbanken har också fått upplysningar om beredskapsplanerna hos de

43 Se vidare Finansiell stabilitet 1999:1.

Figur 4:2.
"Butterflyspread" i samband med millennieskiftet, SEK tremånaders terminsräntor (FRA IMM).
Räntedifferens i procentenheter

Anm. Butterflyspreaden är beräknad som räntan på december 1999-kontraktet minus den genomsnittliga räntan av september 1999 och mars 2000-kontraktet.
Källa: Reuters.

leverantörer av infrastrukturtjänster som är nödvändiga för betalningssystemet. Bankerna har dessutom sagt sig vara villiga att pantsätta en betydande del av sina värdepapper i Riksbanken över årsskiftet. Detta för att kunna ha tillgång till en likviditetsbuffert även om den tekniska infrastrukturen kring pantsättningen inte skulle komma att fungera helt friktionsfritt i början på det nya året.

Riksbanken har en permanent beredskapsplan för att hantera problem med banker som är medlemmar i RIX. Denna plan har kompletterats för att omfatta de särskilda problem som kan uppstå i samband med millennieskiftet. I den stående planen fastställs ansvarsfördelning, kanaler för spridning av information och en beslutsprocess för krissituationer. Dessa grundläggande arbetsrutiner kan även tillämpas i fråga om problem i samband med millennieskiftet. Den stående planen har utökats för att täcka informationsrutiner och problem som är specifika för millennieskiftet.

Under hösten fortsatte Riksbanken och Finansinspektionen arbetet med att harmonisera sina beredskapsplaner. Arbetet omfattar de åtgärder som kommer att vidtas om problem uppstår i den finansiella sektorn i samband med årsskiftet. För att testa beredskapsplanerna kommer en gemensam beredskapsövning att genomföras i mitten av november.

Riksbanken och Finansinspektionen håller på att samordna ett informationsutbyte med finansinstituten vid kritiska tidpunkter under millennieskiftet. Resultaten av detta utbyte kommer att spridas till allmänheten genom pressmeddelande vid varje kritisk tidpunkt under övergångsprocessen.

Internationella förberedelser

De internationella förberedelserna inför millennieskiftet framskrider i tillfredsställande takt. Stora finansinstitut med omfattande internationell verksamhet har generellt sett kommit långt i anpassningen av sina system. Denna slutsats drogs vid ett möte i *Joint Year 2000 Council* i juli 1999. *Joint Year*

2000 Council samordnar och sprider information om finansmarknadens förberedelser och lämnar råd för år 2000-förberedelser bland medlemmarna inom den internationella kretsen av tillsynsmyndigheter och centralbanker. Gruppen har lagt fram rekommendationer om testverksamhet, information om beredskapsplanering och tillsynsmetoder för anpassningen inför millennieskiftet.

Många tillväxtmarknader uppvisar en lägre beredskap inför millennieskiftet. Ekonomier där datoriseringen av de finansiella tjänsterna är relativt begränsad kommer emellertid inte att vara lika sårbara för problem. De länder som har en lägre beredskap har dessutom i regel inte många förbindelser med de internationella finansmarknaderna. Roger W. Ferguson Jr., ordförande i *Joint Year 2000 Council* och Member of the Board of Governors of the Federal Reserve System, sade i ett tal 29 juli 1999 att eventuella internationella störningar kommer att vara begränsade i fråga om antalet institut och länder som drabbas. De svenska bankerna har vidtagit försiktighetsåtgärder mot effekterna av eventuella år 2000-problem utomlands som kan påverka deras verksamhet i Sverige genom att särskilt granska sina affärsförbindelser med länder som enligt uppgift inte har kommit särskilt långt i sina förberedelser.

Både Riksbanken och Finansinspektionen har etablerat nätverk för kontakter med sina kollegor i andra länder. Detta kommer att säkerställa att information om förhållandena i dessa länder kring millennieskiftet vidarebefordras till de svenska marknaderna och allmänheten.

Slutsatser

De svenska finansinstituten avslutade all testning och anpassning av datorsystemen inför år 2000 före sommaren 1999. Finansinspektionen har granskat särskilda rapporter om institutens beredskapsplanering och kommit fram till att alla svenska institut som har stor eller medelstor påverkan på det finansiella systemet har upprättat planer som följer rekommendationerna från *Joint Year 2000 Council*.

Det finns en stor medvetenhet på finansmark-

naderna och bland allmänheten om de typer av problem som kan uppstå i samband med millennieskiftet. Marknadsaktörerna har enats om åtgärder för att minska onödiga avvecklings- och clearingvolymer under den kritiska perioden. Dessa åtgärder kommer inte att påverka marknadernas förmåga att hantera alla de transaktioner som motparterna kan komma att efterfråga. Däremot kommer de att minska trycket på vitala delar av den finansiella infrastrukturen under övergången.

Banker i Sverige som har tillgång till Riksbankens betalningssystem, RIX-systemet, har rätt att automatiskt låna de medel som de behöver, mot ställande av säkerhet. Eftersom dessa banker har betydande innehav av värdepapper som kan pantsättas bör tillgången på likviditet vara tillräcklig.

Riksbanken är väl förberedd inför övergången. RIX-systemet har genomgått fullständiga tester som inte visat på några år 2000-relaterade svagheter. Detta innebär att de grundläggande betalningssystemen kan förväntas fungera. Riksbanken har

dessutom en tillräcklig tillgång på kontanter och dess dotterbolag PSAB arbetar med bankerna för att säkerställa att alla som väljer att göra extra kontantuttag kan göra det.

Riksbanken förutser att det finansiella systemets verksamhet i Sverige kommer att fortgå som vanligt.

Riksbanken förutser inga betydande problem i samband med millennieskiftet. Eftersom anpassningarna för att korrigera eventuella år 2000-relaterade problem är mycket komplicerade och genomgripande är det rimligt att anta att mindre tekniska problem kan komma att uppstå. Dessa kan komma att leda till mindre störningar av begränsad varaktighet. Ansvar för att transaktioner fortskrider som vanligt och att kunderna har tillgång till de tjänster som de efterfrågar ligger hos bankerna. Med beaktande av de reservrutiner som finansmarknadens aktörer har inrättat bedömer Riksbanken att det finansiella systemets verksamhet i Sverige kommer att fortgå som vanligt.